

بررسی وضعیت پوشش و حجاب زنان در جامعه و پیامدهای بی‌حجابی آنان

مصطفی کشوری چرمی، جلیل محبی، عبدالحسین علی مددی

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی وضعیت پوشش و حجاب زنان در جامعه و پیامدهای بی‌حجابی آنان می‌پردازد. روش مورد استفاده برای این تحقیق، پیمایش تلفنی (با استفاده از کامپیوتر)^۱ بوده است و جامعه آماری مورد مطالعه کل جمعیت شهری و روستایی کشور است که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی احتمالی با حجم نمونه ۱۰۰۰ نفر با استفاده از سیستم شماره‌گیری تصادفی با آنها تماس گرفته شده و پرسشنامه از این طریق تکمیل شده است. نتایج توصیفی نشان می‌دهد که بیش از سه چهارم از مردم (۷۷ درصد) معتقدند که زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چرا که بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد. در مقابل، حدود یک پنجم از مردم معتقدند هر کسی باید بتواند در اماکن عمومی، از پوشش دلخواه خود استفاده کند و زنان مسئول مشکلاتی که ممکن است نحوه پوشش آنها برای مردان و خانواده‌ها ایجاد کند، نمی‌باشند. نتایج تحلیلی نیز حاکی از آن است که رابطه معناداری بین متغیرهای سن، تأهل، تحصیلات، میزان درآمد، محل سکونت، میزان مذهبی بودن فرد و خانواده فرد با متغیر دیدگاه مردم درباره «لزوم رعایت پوشش و حجاب در اماکن عمومی توسط زنان» تأیید می‌گردد و در مقابل، وجود رابطه بین متغیرهای جنسیت و وضعیت شغلی با متغیر مورد بررسی رد می‌گردد.

واژگان کلیدی: وضعیت حجاب، اماکن عمومی، خانواده، زنان

¹ CATI

بیان مسأله

به جرأت می‌توان گفت یکی از چالش‌ها و موضوعات مورد مناقشه در حوزه اجتماعی، مسأله حجاب و نوع پوشش زنان است. این مسأله در سال‌های اخیر به یکی از بحث برانگیزترین مسائل اجتماعی کشور تبدیل شده است. در یک طرف قشر جوانی قرار گرفته‌اند که تحت تأثیر فرهنگ‌های متفاوت معتقدند حجاب و پوشش زنان باید آزاد باشد و در طرف دیگر، افرادی که معتقدند زنان با توجه به آموزه‌های دینی و همچنین عرف جامعه باید با پوشش مناسب در اجتماع حضور داشته باشند. تقابل این دو نوع نگاه سبب شده تا گاه و بی‌گاه شاهد مطرح شدن بحث‌ها و مسائل متعددی در زمینه حجاب باشیم که برآیند آن شکل‌گیری منازعات مجازی و واقعی بین دو قشر بوده است.

واقعیت آن است که جامعه جمهوری اسلامی ایران یک جامعه دینی است و فلسفه شکل‌گیری انقلاب اسلامی نیز پیروی و به کارگیری آموزه‌ها و دستورات دینی در جامعه بوده است. داشتن حجاب برای زنان نیز یکی از دستورات دین اسلام است که نسبت به آن تأکید فراوان شده است. قرآن کریم در باب حجاب و پوشاندن بدن زنان به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «یا ایها النبی قل لأزواجک و بناتک و نساء المؤمنین یدئین علیهن من جلا بیهن ذلك أدنی أن یعرفن و لا یؤذین و کان الله غفوراً رحیماً.» (سوره احزاب، آیه ۵۹) ای پیامبر، به زنان و دختران و زنان مؤمن بگو: جلباب‌های خود را به هم نزدیک سازند تا با این پوشش بهتر شناخته شوند و از تعرض هوس رانان آزار نینند و خداوند بخشنده و مهربان است». پیامبر اسلام (ص) نیز در اهمیت حجاب و نقش آن در سعادت زنان می‌فرماید: «زنان، خود را با پوشش اندام و چشم، از دیدار نامحرم‌ان بازدارند که زنان هر چه پوشیده‌تر باشند سعادت‌مندتر هستند». (سفینه البحار جلد ۲ ص ۲۹۸) بنابراین اگر جامعه ایران خود را به عنوان جامعه‌ای اسلامی معرفی می‌کند پس لازم است تا نسبت به حجاب و پوشش زنان نیز قواعد اسلامی را اجرا کند. این واقعیت آشکار را نمی‌توان نادیده گرفت که امروزه برخی افراد تحت تأثیر رسانه‌های غربی، تمایل به آزاد بودن حجاب و پوشش زنان دارند. مسأله باحجاب بودن و یا نبودن زنان کشور از موضوعات مهمی است که ارتباط مستقیم با هویت و فرهنگ جامعه دارد؛ طوری که اگر زنان تمایل به بدحجابی داشته باشند آنگاه هویت اسلامی ایران خدشه دار شده و در مقابل تمایل بیشتر زنان به حجاب باعث تقویت هویت اسلامی و شاداب نگه داشتن چهره اسلامی کشور می‌شود. بنابراین از سری مسائل مهمی که امروزه باید به آن پرداخته شود وضعیت حجاب و پوشش زنان در جامعه است. اینکه زنان تا چه میزان به آموزه‌های دینی پایبند بوده و حجاب خود را رعایت می‌کنند و یا در مقابل تمایل بیشتری به پوشش آزاد دارند؟ با بررسی وضعیت پوشش زنان، می‌توان نسبت به منطبق بودن یا نبودن وضعیت حاضر حجاب با آموزه‌های دینی در جامعه اسلامی نظر داد و آنگاه نسبت به ارائه راهکارهای مناسب جهت ترویج حجاب یا مقابله با بدحجابی اقدام مناسب را انجام داد.

بنابراین مسأله اساسی که در این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ‌های مناسب برای آن هستیم این است که آیا زنان جامعه به عنوان افراد جامعه اسلامی به حجاب تمایل بیشتری دارند و یا اغلب پوشش آزاد را انتخاب می‌کنند؟ بدحجابی چه پیامدهایی برای جامعه و خانواده دارد؟ همچنین این موضوع که چه میزان از مردم جامعه معتقد به داشتن حجاب هستند و چه میزان از مردم با پوشش آزاد موافق می‌باشند نیز از مسائلی است که در این پژوهش مورد بررسی قرار خواهیم داد.

پیشینه پژوهش

- سالاری فر و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «مدل نظری آسیب‌شناسی تربیت عفاف و حجاب در ایران» معتقدند درونی‌سازی و ترویج ارزش‌های اسلامی همچون حجاب و عفاف نیازمند روندی مؤثر و تدریجی است که در ایران آسیب‌های جدی در این فرآیند مشهود بوده است. از این رو نویسندگان در مقاله خود تلاش دارند مدلی نظری برای بررسی آسیب‌های تربیت عفاف در جامعه ایرانی ارائه کنند. نویسندگان با استفاده از روش تحلیل محتوا، متون دینی و آثار تحقیقی در حوزه عفاف و حجاب را مطالعه کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که متخصصان مختلف ضمن تأیید بررسی آسیب‌های تربیت عفاف در ۵ حوزه خانواده، محیط‌های آموزشی، رسانه‌ها، نهادهای حکومت و موقعیت‌های مذهبی تأثیر گویه‌های خانوادگی و محیط‌های آموزشی را بالاتر از سایر حوزه‌ها ارزیابی کرده‌اند. (سالاری فر و همکاران، ۱۳۹۶)
- زارعی در مقاله‌ای دیگر با عنوان «ترویج عفاف و حجاب در خانواده و نقش آن در کاهش آسیب‌های اجتماعی» معتقد است عفاف و حجاب موجب سلامت جامعه می‌شوند و نبود آنها مشکلات و اثرات بدی در جامعه به جای می‌گذارد. حجاب یک دستور دینی است و از شاخص‌های مهم جامعه ایران است که با بسیاری از مسائل پیوند خورده و دارای ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. هدف نویسنده در این مقاله بررسی نقش ترویج عفاف و حجاب در خانواده و تأثیر آن در کاهش آسیب‌های اجتماعی است. وی با استفاده از روش تحلیل محتوا، متن مقالات و اسناد مرتبط با عنوان پژوهش را بررسی کرده و نتیجه می‌گیرد که ترویج عفاف و حجاب در تنظیم روابط بین مرد و زن در خانواده نقش بسزایی دارد، لیکن با تنظیم روابط همه افراد در جامعه نیز مرتبط خواهد بود و رعایت حجاب و عفاف باعث حفظ ارزش‌های انسانی، مقابله با تهاجم فرهنگی غرب، آرامش و پایداری نهاد مقدس خانواده و کاهش چشمگیر آسیب‌های اجتماعی می‌شود. (زارعی، ۱۳۹۸)
- وحدتی و کریمی در مقاله‌ای با عنوان «نقش حجاب در افزایش نابرابری جنسیتی» معتقدند حجاب موجب انکار هویت جنسی زن و زمینه‌ساز فرهنگی می‌شود و او را به شدت در رفتار جنسی کنترل می‌کند تا از او موجودی بدون هویت جنسی، منفعل و تابع مرد بسازد. کنترل رفتار جنسی حتی به جداسازی در فضاهای عمومی انجامیده است. سن و شرایط ازدواج، نداشتن حق طلاق، نداشتن حق سرپرستی کودک‌کان و مانند اینها از قوانین تبعیض آمیز و ضدزن در ایران است. پیش از ازدواج زن تابع پدر است و بعد از ازدواج تابع شوهر. از این نظر، به واسطه حجاب، زن در جامعه، در زمینه رفتار جنسی کنترل می‌شود و سبب می‌شود تا از او موجودی بدون هویت جنسی، منفعل و تابع مرد شکل گیرد. نویسندگان معتقدند حجاب موجب تبعیض بیشتر علیه زنان شده است. (وحدتی و کریمی، ۱۳۸۶)
- محبوبی‌منش در یک مقاله به مسأله حجاب پرداخته است. عنوان این مقاله «تحلیل اجتماعی مسأله حجاب» است. وی معتقد است مسأله حجاب از جمله آسیب‌های اجتماعی است که در سطح و لایه‌های روین جامعه نمایان است و علامت و نمادی از آسیب‌ها و مسائل اجتماعی در عمق و لایه‌های زیرین جامعه می‌باشد. نویسنده براساس نتایج تحقیقات علمی مدعی است که بین متولیان و مسئولین جامعه در رابطه با کنترل بدحجابی و حدود حجاب وحدت نظر وجود ندارد و اینکه قانون از شفافیت لازم برخوردار نیست و بین قوانین و عرف جامعه با حدود حجاب هماهنگی وجود ندارد. در این شرایط از میان دستگاه‌های مختلف دولتی که برای توسعه عفاف و حجاب دارای مأموریت و وظیفه هستند، چنانچه صرفاً نیروی انتظامی

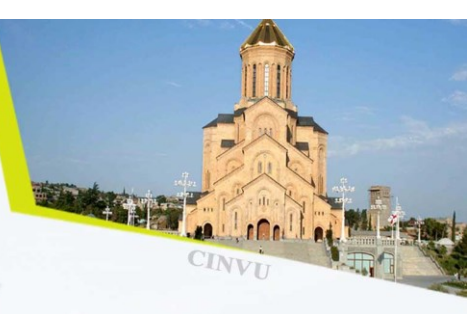
بخواهد برای کنترل اجتماعی حجاب اقدام نماید و بدون مشارکت عمومی، مشارکت مدنی و مشارکت سازمان‌های دولتی در مقابل مسأله حجاب پیشگام باشد، چه با رویکرد ایجابی و نرم و چه با رویکرد قهری و سلبی در هر دو صورت کارآمدی و مقبولیت آن تحت الشعاع قرار گرفته و احتمال دارد مسأله اجتماعی حجاب تبدیل به مسأله امنیتی شود که در این صورت نظام سیاسی به چالش کشیده می‌شود. (محبوبی‌منش، ۱۳۸۶)

• «حجاب؛ حق شخصی - اجتماعی»، مقاله دیگری است که توسط موسوی مبلغ نگاشته شده است. وی معتقد است حجاب، آن‌گونه که بعضی‌ها پنداشته‌اند، صرفاً یک تکلیف شخصی نیست؛ بلکه افزون بر آن یک مسأله عاطفی، روانی، خانوادگی و اجتماعی است. بر همین اساس وی در پژوهش خود دو مسأله را ارزیابی می‌کند: ۱- نخست دیدگاه‌ها و دلایل نظریه پردازانی که معتقدند حجاب تکلیف شخصی محض است و نقد آنها؛ ۲- اجتماعی بودن حجاب زن از منظر قرآن کریم گرچه اجتماعی بودن حجاب، از منظرهای گوناگون قابل اثبات است، اما در این نوشتار از منظر ارتباط موضوعی آیات در سوره نور بررسی می‌شود. از دیدگاه نویسنده ارتباط و پیوستگی موضوعی آیات بهترین گواه بر این واقعیت است که حجاب و پوشش زن، همچون سایر احکام قبل و بعد در سوره، حکم شخصی - اجتماعی است و نمی‌تواند استثنایی از آنها باشد (موسوی‌مبلغ، ۱۳۸۶).

• خوش‌فر و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به حجاب و راهکارهای ارتقای آن (مطالعه موردی: شهروندان گرگان)» یک مطالعه پیمایشی در زمینه حجاب انجام داده‌اند. نویسندگان مقاله در پی یافتن پاسخ به این پرسش هستند که میزان گرایش به حجاب در میان شهروندان گرگان چقدر است و چه عواملی بر آن تأثیر دارد؟ نمونه آماری پژوهش شامل ۶۲۶ نفر از شهروندان هستند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای در حوزه‌های شهری گرگان انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، فردی و اقتصادی به ترتیب اهمیت، رابطه معنی‌دار مثبت و متغیرهای زمینه‌ای، سن، درآمد، صداقت و مصرف رسانه‌ای به ترتیب اهمیت، رابطه معنی‌دار با گرایش به حجاب دارند؛ به طوری که صداقت و سن رابطه مثبت و مصرف رسانه‌ای و درآمد، رابطه منفی دارند و متغیرهای زمینه‌ای اعتماد، طبقه اجتماعی و تحصیلات، ارتباط معنی‌داری با گرایش به حجاب ندارند. (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۴)

• واتسون در مقاله خود با عنوان «زن و حجاب» مسأله گرایش به حجاب را واکنش‌های فردی زنان نسبت به فرآیندهای جهانی می‌داند. وی در این نوشتار درصدد است با توجه به اصول حاکم بر حجاب، مفاهیم مرتبط با پوشش در قرآن را بیان کند و در ادامه با استناد به نظرات دو طیف از زنان، انتخاب حجاب زنان را در ریشه‌ها و در دنیاهای مختلف، مسأله‌ای سیاسی و فردی می‌شمارد و حتی گرایش آشکار زنان به حجاب را نوعی فمینیسم معکوس و اعتراض علیه مصرف‌گرایی و غرب‌گرایی محسوب کند. (واتسون، ۱۳۸۲)

• شیرازی و میسرا در مطالعه‌ای با عنوان «زنان جوان مسلمان در حجاب صورت» نشان دادند که برای فهم نگاه زنان مسلمان نسبت به حجاب در غرب، باید عوامل سیاسی، اجتماعی و تاریخی یک کشور، ماهیت مهاجرت آنها، ترکیب جمعیت شناختی گروه آنها و چگونگی تفسیر آنها از دنیوی شدن و شهروندی را بررسی کرد. درحالی که بازنمایی رسانه‌ای و

ادبیات دانشگاهی معنای نقاب در اروپا را به عنوان عملی شور برانگیز یا شکلی از هویت شخصی، سیاسی و مذهبی معرفی می‌کند، اما یافته‌های تحقیق آنها از مصاحبه‌های عمیق با زنان مسلمان در غرب، موضوع دیگری را بیان می‌کند. نیمی از شرکت کنندگان در مطالعه، در عین استفاده از روسری تمایلی برای استفاده از نقاب نداشتند، بلکه برعکس در محیط آمریکا آن را غیر ضروری و نامناسب می‌دانستند. البته اکثر مشارکت کنندگان این حق را برای کسانی که مایل به استفاده از نقاب بودند، محترم شمرده‌اند. (Shirazi & Mishra, 2010)

مبانی نظری

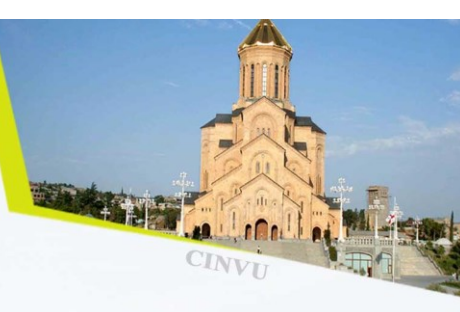
در این بخش از تحقیق ابتدا توضیحاتی در مورد حجاب، سپس نظریاتی مرتبط با موضوع گزینش و ارائه می‌گردد.

معنای حجاب

حجاب مصدر «حجب» است و در کتب لغت به معنای «مانع»، «پوشش»، «پرده و حاجب» آمده است. (صادقیان و ساجدی، ۱۳۹۴: ۴) در قرآن مجید نیز این کلمه همه جا به معنی پرده یا حائل به کار رفته است مانند آیه ۴۵ سوره اسرا: «وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بَالِحًا خَيْرًا حِجَابًا مَسْتُورًا؛ ما در میان تو و کسانی که ایمان به آخرت نمی‌آورند پرده پوشیده‌ای قرار دادیم. (آیه ۴۵ سوره اسرا) آیه ۵۳ سوره احزاب نیز به مسأله حجاب اشاره دارد: «وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ» در این آیه شریفه ضمیر «هن» به همسران رسول خدا برمی‌گردد و درخواست متاع از ایشان کنایه بوده و معنایش این است که با همسران پیامبر از پس پرده صحبت کنید به دلیل اینکه دل‌هایتان دچار وسوسه نشود. (امامی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۵۷)

امروزه واژه حجاب در زبان عامه مردم و متون فقهی به معنای پوشش شرعی زنان به کار می‌رود. حجاب از دیدگاه فقها یکی از احکام اسلامی است که برای پوشش زنان و مردان وضع شده است و اصطلاحاً عبارت است از: پوشاندن ضروری مو و سایر اعضای بدن به جز صورت و دو دست توسط زنان مسلمان در برابر مردانی که طبق شریعت اسلامی نامحرم شمرده می‌شوند. درباره پوشش مردان نیز حداقل مقدار پوشش واجب حفظ عورتین است (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۵). حجاب، بیش از آن که جنبه فردی داشته باشد، رفتاری اجتماعی است، یعنی انسان عاقل مکلف، در جمع و هنگام مواجهه با دیگران، از حیث پوشش، الزامات و محدودیت‌هایی را می‌پذیرد که میزان آن در فرهنگ‌ها و ادیان و جوامع، متفاوت است. حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بعد ایجابی و سلبی است. بعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن، حرام بودن خودنمایی به نامحرم است و این دو بعد باید در کنار یکدیگر باشند تا حجاب اسلامی محقق شود. گاهی، ممکن است یک بعد باشد ولی دیگری نباشد که در این صورت، نمی‌توان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است. اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب می‌تواند اقسام متفاوتی داشته باشد، از جمله حجاب ذهنی، فکری و روحی. علاوه بر این، در قرآن از انواع دیگر حجاب که در رفتار خارجی انسان تجلی می‌کند نام برده شده است، مثل حجاب و پوشش در نگاه کردن به مردان و زنان، در مواجهه با نامحرم توصیه شده است. (qums.ac.iramozesh)

استاد مطهری در باب حجاب می‌گوید: «عده‌ای می‌گویند: چون حجاب، به معنی پرده است، اسلام خواسته است زن باحجاب باشد، یعنی همواره پشت پرده و در عزلت و گوشه‌نشینی باشد، اما باید بدانیم آن چه درباره پوشش زن است کلمه

«ستر» به کار می‌رود. پوشش زن، در اسلام آن است که در معاشرت با مردان، بدن خود را پوشانده و از جلوه‌گری، پرهیز کند. (خوش‌فر، ۱۳۹۴: ۵۵)

عفاف و حجاب در دین اسلام از واجبات بوده و اگر شخصی حجاب خود را در مقابل نامحرم رعایت نکند مرتکب گناه شده است. این موضوع در جامعه اسلامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و به همین منظور قواعد و قوانین مشخصی برای آن در نظر گرفته شده است. جدای از قوانین موضوعه کشور، از آنجا که دین اسلام رعایت حجاب را بر همه واجب شمرده است؛ بنابراین بر جامعه اسلامی لازم است تا همه افراد حتی بدون قوانین مدون، حجاب خود را رعایت کرده تا بدینگونه از بروز فساد و ناهنجاری‌های اخلاقی جلوگیری شود.

۴- حجاب و عفاف در قانون جمهوری اسلامی ایران

جمهوری اسلامی ایران یک جامعه دینی بوده که قانون اساسی آن نیز بر آمده از اعتقاد دیرینه‌اش به حکومت عدل و عدل قرآنی شکل گرفته است.^۲ بر همین اساس تلاش نموده تا تمامی قواعد دینی و شرعی را در قوانین موضوعه و رایج کشور گنجانده تا علاوه بر تکلیف شرعی، جنبه حقوقی نیز داشته باشند. در رابطه با حجاب و عفاف نیز قوانین متعددی تصویب و لازم الاجرا گردیده است. اولین قانون مصوب در این زمینه، ماده ۱۰۲ قانون تعزیرات مصوب سال ۱۳۶۲ بود. در این قانون آمده بود: «زنانی که بدون حجاب شرعی در معابر و انظار عمومی ظاهر شوند، به تعزیر تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهند شد». (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۲) این اولین قانون مصوبی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی برای برخورد با بدحجابی لازم الاجرا گردیده است. براساس این قانون، زنانی که در جمهوری اسلامی ایران هستند، اعم از ایرانی و خارجی، مسلمان و غیرمسلمان، مکلف به رعایت حجاب در انظار عمومی و معابر شدند.

دومین قانون مصوب در زمینه حجاب، در سال ۱۳۶۵ در مصوبه قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملاءعام خلاف شرع است یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند؛ آمده است. در ماده ۴ این قانون آمده: «کسانی که در انظار عمومی وضع پوشیدن لباس و آرایش آنان خلاف شرع و یا موجب ترویج فساد و یا هتک عفت عمومی باشد، توقیف و خارج از نوبت در دادگاه صالح محاکمه و حسب مورد به یکی از مجازات‌های مذکور در ماده ۲^۳ محکوم می‌گردند.» (همان، ۱۳۶۸)

می‌توان مهم‌ترین قانونی را که در آن بی‌حجابی جرم بوده و برای آن مجازات تعیین کرده، ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ دانست. به موجب این ماده: «هرکس علناً در انظار و اماکن عمومی و معابر، تظاهر به عمل حرامی نماید، علاوه بر کیفر عمل، به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌گردد و در صورتی که مرتکب عملی شود که نفس آن عمل دارای کیفر نیست ولی عفت عمومی را جریحه‌دار نماید، فقط به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد.» (هاشمی، ۱۳۸۶: ۱۳۴)

^۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۸

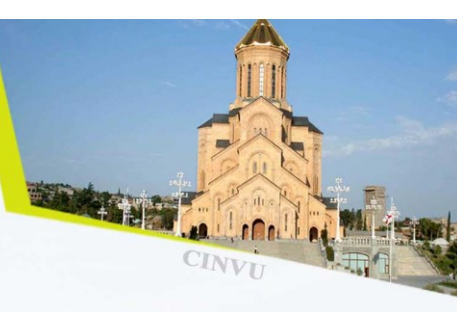
^۳ ۱- تذکر و ارشاد. ۲- توبیخ و سرزنش. ۳- تهدید. ۴- ۱۰ تا ۲۰ ضربه شلاق یا جریمه نقدی از ۲۰ تا ۲۰۰ هزار ریال برای استفاده کننده. ۵- ۲۰ تا ۴۰ ضربه شلاق یا جریمه نقدی از ۲۰ تا ۲۰۰ هزار ریال در مورد استفاده کننده

connect your classic network
 on virtual situations

Kozar University
 Faculty of Education Sciences and Lifestyle

CINUV

علاوه بر قوانین جرم‌شناسانه بدحجابی، قوانین فرهنگی نیز در زمینه ترویج حجاب و کنترل بدحجابی تصویب گردیده است. بدحجابی و بی‌حجابی، براساس قانون جرم دانسته شده؛ اما بازداری و جلوگیری از این جرم نیز مانند سایر جرایم نیازمند پشتوانه‌های فرهنگی و زیرسازهای اجتماعی است. در این راستا، شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۸۴، قانون راهکارهای اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب را به تصویب رساند. قانونی که هدف از ارائه آن، درونی و نهادینه کردن حجاب و عفاف با مشارکت و توجه جدی همه نهادها و دستگاه‌ها به صورت مستمر و هدفمند است و کلیه وظایف تخصصی دستگاه‌های قانونگذار و اجرایی را در قبال موضوع حجاب به طور دقیق و مشخص بیان کرده است. از مهمترین مواد این مصوبه باید به در اولویت قرار دادن موضوع حجاب و عفاف در برنامه‌های دستگاه‌های اجرایی کشور برای مقابله با روند فزاینده بدحجابی و نظارت بر رعایت حریم حجاب و عفاف در سازمان‌های دولتی و عمومی و نظارت و تأکید بر ضرورت رعایت سادگی و پوشش و فرم‌های اسلامی و حضور ساده و بی‌آرایش در محیط کار به دلیل تأثیر منفی بر مراجعان اشاره کرد (مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳ دی ۱۳۸۴).

باتوجه به تعریفی که از حجاب در اسلام شده و حدود و چارچوب آن و همچنین با عنایت به قوانینی که در زمینه حجاب در نظام جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسیده است، یافته‌های به دست آمده در این پژوهش تحلیل و تفسیر می‌گردد. در واقع بررسی یافته‌های تحقیق با توجه به نگاه اسلامی - ایرانی به مسأله پوشش زن صورت می‌گیرد تا بتوان در انتها آسیب‌های موجود در این زمینه را استخراج کرد.

روش پژوهش

روش مورد استفاده پژوهش پیش‌رو، پیمایش می‌باشد. به عقیده برخی از جامعه‌شناسان، پیمایش بهترین شیوه روش تحقیق جامعه‌شناسانه است. به عبارت دیگر پیمایش شیوه سیستماتیک جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه رودر رو، تلفنی و یا پرسشنامه خود اجرا است که از طریق پست برای اعضای جامعه آماری فرستاده می‌شود و باز می‌گردد (عضدانلو، ۱۳۸۸: ۱۶۵). در این پژوهش از پیمایش تلفنی با استفاده از کامپیوتر^۴ استفاده شده و پرسشنامه‌ها تکمیل گردیده است. روش پیمایش تلفنی با توجه به ضریب پوشش بالای تلفن ثابت در ایران که قریب به ۹۸ درصد است، روش بسیار مناسبی برای انجام پیمایش می‌باشد.

جامعه آماری نیز تمامی مردان و زنان ساکن در شهرها و روستاهای کشور می‌باشند. روش نمونه‌گیری مورد استفاده نمونه‌گیری طبقه‌بندی احتمالی و حجم نمونه ۱۰۰۰ نفر بوده است. پس از مشخص شدن شهرهای منتخب هر استان و همچنین مشخص شدن تعداد نمونه مورد نیاز در هر شهر، با استفاده از سیستم اتوماتیک شماره‌گیری تصادفی^۵ با تعدادی از شماره تلفن‌های مربوط به آن شهر تماس برقرار گردید. برای جلوگیری از وجود سوگیری‌های^۶ سیستماتیک، نمونه‌ها تنها از میان شماره تلفن‌های مربوط به منازل مسکونی انتخاب شده و برای اطمینان از تصادفی بودن فرد مورد مصاحبه در میان اعضای خانوار با الهام از روش کیش^۷ انتخاب شده‌اند.

⁴ CATI

⁵ Random Digit Dialing (RDD)

⁶ Bias

⁷ Kish Grids Method

نتایج

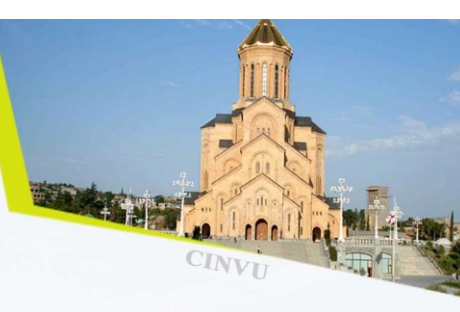
الف) نتایج توصیفی

الف-۱) متغیرهای دموگرافیک

- حدود نیمی از پاسخگویان مرد و نیمی نیز زن می‌باشند.
- میانگین سنی پاسخگویان ۴۰.۳۹ سال، انحراف معیار ۱۴.۵ کمترین و بیشترین میزان سن ۱۸ و ۸۲ سال بوده است.
- از نظر وضعیت تحصیلی حدود ۲۸ درصد از افراد کمتر از دیپلم، ۳۳ درصد از افراد دیپلم و پیش‌دانشگاهی و ۳۲ درصد از پاسخ دهندگان دانشجو و یا دارای مدرک لیسانس بوده‌اند. حدود ۷ درصد از افراد نیز دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر بوده‌اند.
- حدود ۶۸ از پاسخ دهندگان متأهل و ۲۶ درصد از آنان تا بحال ازدواج نکرده‌اند. حدود ۶ درصد از افراد نیز مطلقه و یا همسر فوت شده می‌باشند.
- حدود ۴۱ درصد از مردم گفته‌اند که شاغل می‌باشند. حدود ۲۹ درصد خانه‌دار، ۱۰ درصد بیکار، ۱۲ درصد بازنشسته و ۸ درصد نیز دانشجو و یا دانش‌آموز می‌باشند.
- حدود ۴۹ درصد از مردم دارای قومیت «فارس» و ۲۴ درصد ترک یا آذری بوده‌اند. ۹ درصد از پاسخ دهندگان نیز گیلک، مازندرانی و یا شمالی، حدود ۷ درصد گُرد و ۶ درصد نیز لر بوده‌اند. مابقی افراد نیز از سایر قومیت‌ها بوده‌اند.
- حدود نیمی از مردم درآمد خانوار آنها ۲ میلیون و پایین‌تر بوده است، درآمد ۲۸ درصد از خانوارها ۲ تا ۳ میلیون و ۲۱ درصد از مردم نیز عنوان نموده‌اند که درآمد خانوار آنها بیش از ۳ میلیون تومان بوده است.
- سه چهارم از مردم ساکن شهرها و یک چهارم ساکن روستا بوده‌اند.
- حدود ۸۷ درصد از مردم خود را فردی بسیار و یا تاحدی مذهبی قلمداد می‌کنند و در مقابل، حدود ۱۳ درصد از آنان نیز خود را نه‌چندان و یا اصلاً مذهبی نمی‌دانند، این در حالی است اکثریت قریب به اتفاق مردم (۸۶ درصد) گفته‌اند که خانواده آنها بسیار و یا تاحدی مذهبی بوده و در مقابل، ۱۴ درصد خانواده خود را نه‌چندان و یا اصلاً مذهبی نمی‌دانند.

الف-۲) توصیف میزان استفاده از رسانه‌ها

- حدود ۴۵ درصد از مردم برای دسترسی به اخبار «تقریباً همیشه» از شبکه‌های تلویزیونی صدا و سیما استفاده می‌کنند و حدود یک سوم از مردم نیز «بعضی اوقات» از این رسانه برای دسترسی به اخبار استفاده می‌کنند. در مقابل، حدود ۱۴ درصد از مردم از این رسانه «به ندرت» برای دسترسی به اخبار استفاده کرده و حدود ۹ درصد گفته‌اند که «اصلاً» استفاده نمی‌کنند.
- حدود ۱۰ درصد از مردم گفته‌اند که برای دسترسی به اخبار «تقریباً همیشه» از شبکه‌های ماهواره‌ای استفاده می‌کنند و حدود ۱۳ درصد «بعضی اوقات» از این رسانه برای دسترسی به اخبار استفاده می‌کنند. در مقابل، حدود ۱۲ درصد از مردم از این رسانه «به ندرت» برای دسترسی به اخبار استفاده کرده و حدود ۶۵ درصد گفته‌اند که «اصلاً» استفاده نمی‌کنند.

- بیش از یک چهارم از مردم برای دسترسی به اخبار «تقریباً همیشه» از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند و حدود ۲۵ درصد از مردم «بعضی اوقات» از این رسانه‌ها برای دسترسی به اخبار استفاده می‌کنند. در مقابل، حدود ۱۸ درصد از مردم از این رسانه‌ها «به ندرت» برای دسترسی به اخبار استفاده کرده و حدود ۳۰ درصد نیز «اصلاً» استفاده نمی‌کنند.

الف-۳) توصیف متغیرهای اصلی تحقیق

در این بخش، موضوعات متعددی درباره نحوه حجاب و پوشش زنان در اماکن عمومی، میزان رعایت حجاب در اماکن عمومی، دلیل عدم رعایت حجاب و تأثیر عدم رعایت حجاب بر آسیب‌های اجتماعی مورد بررسی و سنجش قرار می‌گیرند. نتایج بدست آمده به شرح زیر می‌باشند:

- مردم دیدگاه‌های متفاوتی درباره نحوه حجاب و پوشش در اماکن عمومی و پیامدهای آن دارند؛ به طوری که بیش از سه‌چهارم از مردم (۷۷ درصد) معتقدند که زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چرا که بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد. در مقابل، حدود یک پنجم از مردم معتقدند هر کسی باید بتواند در اماکن عمومی، از پوشش دلخواه خود استفاده کند و زنان مسئول مشکلاتی که ممکن است نحوه پوشش آنها برای مردان و خانواده‌ها ایجاد کند، نمی‌باشند.

- نظر مردم درباره میزان رعایت حجاب توسط زنان در اماکن عمومی، متفاوت است؛ به طوری که درصد اندکی از مردم معتقدند که امروزه «تقریباً تمامی» زنان کشورمان در اماکن عمومی، حجاب و پوشش خود را به طور کامل رعایت می‌کنند. حدود ۱۸ درصد گفته‌اند «بیش از نیمی»، حدود ۳۸ درصد از مردم گفته‌اند «تقریباً نیمی» و به نظر حدود ۳۸ درصد از مردم «کمتر از نیمی» از زنان کشورمان در اماکن عمومی، حجاب و پوشش خود را به طور کامل رعایت می‌کنند. درصد کمی از مردم نیز معتقدند که «تقریباً هیچ‌یک» از زنان کشورمان، حجاب و پوشش خود را به طور کامل در در اماکن عمومی رعایت نمی‌کنند.

- از دیدگاه افکار عمومی اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت پوشش و حجاب در اماکن عمومی توسط زنان کشورمان عبارتند از: «پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها» (۱۸ درصد)، «خودنمایی و جلب توجه دیگران» (۱۷ درصد)، «انتخاب و علاقه شخصی فرد» (۱۳ درصد)، «لجبازی و نشان دادن مخالفت خود با قانون حجاب» (۹ درصد)، «مدگرایی در میان افراد جامعه» (۶ درصد)، «کمبودهای روانی و عاطفی افراد» (۶ درصد)، «چشم و هم‌چشمی» (۶ درصد)، «تربیت خانوادگی افراد» (۵ درصد) و «سست شدن اعتقادات دینی در جامعه» (۵ درصد).

- یکی از موضوعات قابل بررسی، تأثیر یا عدم تأثیر رعایت نکردن حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی بر کاهش توجه مردان به همسران خود است. در این باره اکثریت مردم (۷۹ درصد) عنوان نموده‌اند که به نظر آنها عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع «بسیار زیاد» (۳۵ درصد) و یا «تاحدی» (۴۳ درصد) موجب «کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود» و در مقابل، حدود یک پنجم از مردم اظهار کرده‌اند که این امر «نه چندان» (۱۳ درصد) و یا «اصلاً» (۸ درصد) باعث کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود نمی‌شود.

یکی از تأثیرات احتمالی عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی تأثیر آن بر رفتار مردان مبنی بر مقایسه کردن همسران خود از نظر زیبایی با زنان دیگر است. نتیجه نشان می‌دهد اکثریت مردم (۸۳ درصد) عنوان نموده‌اند که به نظر آنها عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع «بسیار زیاد» (۴۰ درصد) و یا «تاحدی» (۴۳ درصد) موجب می‌شود تا «مردان جامعه، همسران خود را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند» و در مقابل، حدود ۱۵ درصد از مردم اظهار کرده‌اند که این امر «نه چندان» (۹ درصد) و یا «اصلاً» (۶ درصد) باعث نمی‌شود که مردان همسران خود را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند.

اکثریت مردم عنوان نموده‌اند که به نظر آنها عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع «بسیار زیاد» (۴۱ درصد) و یا «تاحدی» (۴۲ درصد) موجب می‌شود تا «انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند» و در مقابل، حدود ۱۵ درصد از مردم اظهار کرده‌اند که این امر «نه چندان» (۹ درصد) و یا «اصلاً» (۶ درصد) موجب نمی‌شود که تا «انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند».

«افزایش رقابت و چشم و هم‌چشمی بین زنان جامعه» از موضوعات دیگری است که رابطه آن با عدم رعایت حجاب مورد بررسی قرار گرفته است. در این رابطه، اکثریت قریب به اتفاق مردم عنوان نموده‌اند که به نظر آنها عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع «بسیار زیاد» (۵۷ درصد) و یا «تاحدی» (۳۴ درصد) موجب افزایش رقابت و چشم و هم‌چشمی بین زنان جامعه می‌شود» و در مقابل، حدود ۸ درصد از مردم اظهار کرده‌اند که این امر «نه چندان» و یا «اصلاً» موجب افزایش رقابت و چشم و هم‌چشمی بین زنان جامعه نمی‌شود».

«چشم‌چرانی و هوس‌رانی» یکی از آسیب‌های اجتماعی است. در بررسی رابطه آن با عدم رعایت حجاب، اکثریت قریب به اتفاق مردم عنوان نموده‌اند که به نظر آنها عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع «بسیار زیاد» (۵۹ درصد) و یا «تاحدی» (۳۱ درصد) موجب رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان جامعه می‌شود» و در مقابل، حدود ۸ درصد از مردم اظهار کرده‌اند که این امر «نه چندان» و یا «اصلاً»، موجب رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان جامعه نمی‌شود».

تمایل مردان به زنان به دلایل مختلفی صورت می‌گیرد که یکی از آنها «تفریح و سرگرمی» است. در این خصوص، اکثریت قریب به اتفاق مردم اظهار کرده‌اند که در مجموع، مردان کشورمان برای تفریح و سرگرمی، بیشتر به زنانی تمایل نشان می‌دهند که حجاب خود را رعایت نمی‌کنند. در مقابل، فقط درصد کمی از مردم گفته‌اند که مردان کشورمان برای تفریح و سرگرمی، بیشتر به زنان با حجاب تمایل نشان می‌دهند.

مردان برای ازدواج معیارهای متفاوتی دارند که از جمله آنها حجاب زن است. در رابطه با تمایل مردان نسبت به زنان برای ازدواج، حدود سه چهارم از مردم اظهار کرده‌اند که در مجموع، مردان کشورمان برای ازدواج، بیشتر به زنان باحجاب تمایل نشان می‌دهند و در مقابل، فقط ۱۳ درصد از مردم گفته‌اند که مردان کشورمان برای ازدواج، بیشتر به زنانی تمایل نشان می‌دهند که حجاب خود را رعایت نمی‌کنند.

فرضیه اول: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «لزوم رعایت پوشش و حجاب در اماکن عمومی توسط زنان» رابطه معناداری وجود دارد.^۸

جدول شماره ۱) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره لزوم رعایت پوشش و حجاب در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	4.018	.260	.063
سن و متغیر مورد نظر	29.485	.014	.099
تأهل و متغیر مورد نظر	35.963	.000	.109
تحصیلات و متغیر مورد نظر	29.443	.000	.121
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	20.312	.061	.082
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	15.712	.015	.089
محل سکونت ^۹ و متغیر مورد نظر	15.550	.001	.125
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	108.810	.000	.190
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	124.428	.000	.203

با توجه به سطح معناداری به دست آمده رابطه معنادار بین متغیرهای سن، تأهل، تحصیلات، میزان درآمد، محل سکونت، میزان مذهبی بودن فرد و خانواده فرد با متغیر دیدگاه مردم درباره «لزوم رعایت پوشش و حجاب در اماکن عمومی توسط زنان» تأیید می‌گردد و در مقابل، وجود رابطه بین متغیرهای جنسیت و وضعیت شغلی با متغیر مورد بررسی رد می‌گردد. بیشترین میزان ضریب همبستگی نیز متعلق به رابطه بین میزان مذهبی بودن خانواده افراد و دیدگاه مردم درباره موضوع مورد بررسی می‌باشد.

همچنین سایر نتایج به دست آمده به شرح ذیل می‌باشد:

- افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد و روستائیان بیشتر از شهرنشینان اظهار کرده‌اند که «زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چراکه بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد. در مقابل، برخی دیگر می‌گویند هر کسی باید بتواند در اماکن عمومی، از پوشش دلخواه خود استفاده کند و زنان مسئول مشکلاتی که ممکن است نحوه پوشش آنها برای مردان و خانواده‌ها ایجاد کند، نمی‌باشند. نظر شما در مجموع به کدامیک از این دو دیدگاه نزدیک‌تر است؟

^۸ ۳۴- برخی می‌گویند زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چراکه بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد. در مقابل، برخی دیگر می‌گویند هر کسی باید بتواند در اماکن عمومی، از پوشش دلخواه خود استفاده کند و زنان مسئول مشکلاتی که ممکن است نحوه پوشش آنها برای مردان و خانواده‌ها ایجاد کند، نمی‌باشند. نظر شما در مجموع به کدامیک از این دو دیدگاه نزدیک‌تر است؟

^۹ منظور از متغیر محل سکونت، شهری و یا روستایی بودن است

- با افزایش میزان درآمد و تحصیلات، درصد افرادی که گفته‌اند «زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چراکه بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد» کاهش می‌یابد.
- با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و همچنین خانواده آنها، درصد افرادی که عنوان کرده‌اند «زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چراکه بسیاری از مردان نمی‌توانند نگاه خود را کنترل کنند و در نتیجه، عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد»، افزایش می‌یابد.

فرضیه دوم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل حجاب و پوشش در اماکن عمومی توسط برخی از زنان» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۰}

جدول شماره ۲) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت حجاب و پوشش در اماکن عمومی توسط برخی از زنان

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	24.190	.019	.155
سن و متغیر مورد نظر	173.296	.000	.186
تأهل و متغیر مورد نظر	81.587	.000	.165
تحصیلات و متغیر مورد نظر	101.649	.000	.225
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	77.843	.004	.139
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	78.605	.000	.200
محل سکونت و متغیر مورد نظر	47.439	.000	.217
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	102.301	.000	.160
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	90.126	.000	.150

نتایج حاکی از وجود رابطه معنادار (سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵) بین تمامی متغیرهای دموگرافیک با متغیر «اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل حجاب و پوشش در اماکن عمومی توسط برخی از زنان» دارد و بیشترین میزان ضریب همبستگی مربوط به رابطه بین تحصیلات و متغیر مورد بررسی می‌باشد.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که:

^{۱۰} ۳۶- به نظر شما اصلی‌ترین علت اینکه امروزه برخی از زنان کشورمان در اماکن عمومی، حجاب و پوشش خود را به طور کامل رعایت نمی‌کنند، چه می‌باشد؟

- زنان بیشتر از مردان و افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل گفته‌اند که «خودنمایی و جلب توجه دیگران» و «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد.
- روستانشینان بیشتر از شهرنشینان گفته‌اند که «پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد.
- شهرنشینان بیشتر از روستانشینان عنوان کرده‌اند که «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد.
- با افزایش سن افراد، درصد افرادی که گفته‌اند «خودنمایی و جلب توجه دیگران» و «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد، کاهش می‌یابد.
- با افزایش میزان تحصیلات، درصد افرادی که عنوان کرده‌اند «پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد، افزایش می‌یابد.
- با افزایش میزان درآمد، درصد افرادی که گفته‌اند «لجبازی و نشان دادن مخالفت خود با قانون حجاب» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد، افزایش می‌یابد.
- با افزایش میزان مذهبی بودن فرد و همچنین خانواده آنها، درصد افرادی که گفته‌اند «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد، افزایش می‌یابد و در مقابل، درصد افرادی که عنوان کرده‌اند «پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها» و «خودنمایی و جلب توجه دیگران» از اصلی‌ترین دلایل است، کاهش می‌یابد.
- دانشجویان بیشتر و بازنشسته‌ها کمتر از سایر افراد عنوان کرده‌اند که «خودنمایی و جلب توجه دیگران» و «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می‌باشد.

فرضیه سوم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود به دلیل عدم رعایت پوشش و حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۱}

جدول شماره ۳) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود در به

دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	23.424	.000	.153
سن و متغیر مورد نظر	42.860	.014	.092
تأهل و متغیر مورد نظر	27.806	.023	.096
تحصیلات و متغیر مورد نظر	49.445	.000	.157
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	45.194	.001	.106
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	56.448	.000	.169
محل سکونت و متغیر مورد نظر	17.543	.004	.132
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	68.676	.000	.131
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	62.010	.000	.124

با توجه به سطح معناداری‌های به دست آمده (کمتر از ۰.۰۵) و مقادیر آزمون وجواد رابطه معنادار بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود به دلیل عدم رعایت پوشش و حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» تأیید می‌شود و بیشترین میزان همبستگی نیز مربوط به متغیر درآمد می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که:

- زنان بیشتر از مردان و افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد گفته‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود».
- با افزایش میزان سن، درصد افرادی که گفته‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود»، افزایش می‌یابد و در مقابل، با افزایش میزان تحصیلات و درآمد، این درصد کاهش می‌یابد.
- افراد خانه‌دار بیشتر و دانشجویان کمتر از سایر افراد عنوان کرده‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود».

^{۱۱} ۳۷.۱- به نظر شما عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع تا چه میزان موجب «کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود»؟

- افراد روستانشین بیشتر از شهرنشین اظهار کرده‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود».
 - با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنها، «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود»، افزایش می‌یابد.
- فرضیه چهارم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «مقایسه زیبایی همسران خود با زنان دیگر توسط مردان جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۲}**

جدول شماره ۴) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و مقایسه زیبایی همسران خود با زنان دیگر توسط مردان جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	26.899	.000	.164
سن و متغیر مورد نظر	35.817	.074	.085
تأهل و متغیر مورد نظر	26.273	.035	.093
تحصیلات و متغیر مورد نظر	38.351	.000	.138
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	33.042	.033	.091
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	30.752	.001	.125
محل سکونت و متغیر مورد نظر	13.531	.019	.116
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	40.073	.005	.100
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	63.074	.000	.125

سطح معناداری‌های به دست آمده (کمتر از ۰.۰۵) نشان می‌دهد که بجز متغیر سن، بین سایر متغیرهای دموگرافیک و متغیر دیدگاه مردم درباره «مقایسه زیبایی همسران خود با زنان دیگر توسط مردان جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معنادار وجود دارد و بیشترین ضریب همبستگی نیز مربوط به متغیر جنسیت با مقدار ۰.۱۶۴ می‌باشد.

سایر نتایج به دست آمده از آزمون فرضیات به شرح ذیل می‌باشد:

^{۱۲} ۳۷.۲- به نظر شما عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع تا چه میزان موجب می‌شود تا «مردان جامعه، همسران خود را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند»؟

- زنان بیشتر از مردان، افراد مجرد بیشتر از متأهل و افراد روستانشین بیشتر از شهرنشین گفته‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود مردان جامعه، همسرانشان را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند».
- با افزایش میزان تحصیلات و درآمد، درصد افرادی که گفته‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود مردان جامعه، همسرانشان را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند»، کاهش می‌یابد.
- دانشجویان بیشتر و افراد بازنشسته کمتر از سایر افراد عنوان کرده‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود مردان جامعه، همسرانشان را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند».
- با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنها، درصد افرادی که عنوان نموده‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود مردان جامعه، همسرانشان را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند»، افزایش می‌یابد.

فرضیه پنجم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۳}

جدول شماره ۵) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	29.952	.000	.173
سن و متغیر مورد نظر	39.168	.035	.088
تأهل و متغیر مورد نظر	8.372	.908	.053
تحصیلات و متغیر مورد نظر	47.603	.000	.154
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	41.234	.003	.101
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	58.772	.000	.173
محل سکونت و متغیر مورد نظر	17.736	.003	.133
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	54.019	.000	.116
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	58.642	.000	.121

^{۱۳} ۳۷.۳- به نظر شما عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع تا چه میزان موجب می‌شود تا «انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند»؟

رابطه بین تمامی متغیرهای دموگرافیک مورد بررسی بجز تأهل با متغیر دیدگاه مردم درباره «افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» مورد تأیید واقع می‌شود و بیشترین میزان ضریب همبستگی مربوط به متغیر درآمد و جنسیت (۰.۱۷۳) می‌باشد.

نتایج جداول کراس تب نیز به شرح ذیل می‌باشد:

- زنان بیشتر از مردان و روستائینان بیشتر از شهرنشینان گفته‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند».
- افراد خانه‌دار بیشتر و شاغلین کمتر از سایر افراد گفته‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند».
- با افزایش میزان تحصیلات و درآمد، درصد افرادی که عنوان نموده‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند»، کاهش می‌یابد.
- با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنها، درصد افرادی که عنوان نموده‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب می‌شود انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کند»، افزایش می‌یابد.

فرضیه ششم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معناداری وجود دارد.

۱۴

جدول شماره ۶) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	2.529	.772	.050
سن و متغیر مورد نظر	41.169	.022	.091
تأهل و متغیر مورد نظر	26.450	.034	.094
تحصیلات و متغیر مورد نظر	38.370	.000	.138
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	27.529	.121	.083
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	31.723	.000	.127

۱۴-۳۷.۴ به نظر شما عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع تا چه میزان «موجب افزایش رقابت و چشم و هم چشمی بین زنان جامعه می‌شود»؟

.111	.030	12.398	محل سکونت و متغیر مورد نظر
.132	.000	69.823	میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر
.120	.000	57.492	میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر

بجز متغیر جنسیت، رابطه معنادار بین سایر متغیرهای دموگرافیک با متغیر و دیدگاه مردم درباره «افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» با توجه به سطح معناداری به دست آمده تأیید می‌گردد. بیشترین ضریب همبستگی مربوط به رابطه بین متغیر تحصیلات و متغیر مورد بررسی با مقدار ۰.۱۳۸ می‌باشد.

از دیگر نتایج به دست آمده می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- افراد متأهل بیشتر از مجرد و روستائیان بیشتر از شهرنشینان اظهار کرده‌اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان می‌شود».
 - با افزایش میزان تحصیلات و درآمد، درصد افرادی که عنوان کرده‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان می‌شود»، کاهش می‌یابد.
 - با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنها، درصد افرادی که عنوان نموده‌اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان می‌شود»، افزایش می‌یابد.
- فرضیه هفتم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان در جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۵}**

جدول شماره ۷) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان

در جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	17.060	.004	.130
سن و متغیر مورد نظر	39.951	.030	.089
تأهل و متغیر مورد نظر	14.565	.483	.070
تحصیلات و متغیر مورد نظر	43.628	.000	.147
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	40.295	.005	.100

^{۱۵} ۳۷.۵- به نظر شما عدم رعایت حجاب توسط برخی زنان در اماکن عمومی، در مجموع تا چه میزان «موجب رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان جامعه می‌شود»؟

.153	.000	46.423	میزان درآمد و متغیر مورد نظر
.118	.016	13.882	محل سکونت و متغیر مورد نظر
.134	.000	72.136	میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر
.130	.000	67.400	میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر

نتایج حاکی از وجود رابطه معنادار بین تمامی متغیرهای دموگرافیک به جز تأهل با متغیر دیدگاه مردم درباره «رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان در جامعه به دلیل عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی» می باشد. بیشترین میزان ضریب همبستگی مربوط به رابطه میان درآمد و متغیر وابسته (۰.۱۵۳) می باشد.

سایر نتایج به دست آمده به شرح ذیل می باشد:

- زنان بیشتر از مردان و روستائینان بیشتر از شهرنشینان گفته اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان جامعه می شود».
- با افزایش میزان تحصیلات و درآمد، درصد افرادی که عنوان نموده اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان جامعه می شود»، کاهش می یابد.
- افراد خانه دار بیشتر و افراد بیکار کمتر از سایر افراد گفته اند که «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان جامعه می شود».
- با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنها، درصد افرادی که عنوان نموده اند «عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان جامعه می شود»، افزایش می یابد.

فرضیه هشتم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «تمایل بیشتر مردان به زنان با حجاب و یا بی حجاب برای تفریح و سرگرمی» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۶}

جدول شماره ۸) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «تمایل بیشتر مردان به زنان

با حجاب و یا بی حجاب برای تفریح و سرگرمی»

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	12.354	.006	.111
سن و متغیر مورد نظر	22.494	.095	.086
تأهل و متغیر مورد نظر	11.772	.226	.063

^{۱۶} ۳۸- به نظر شما در مجموع مردان کشورمان برای تفریح و سرگرمی، بیشتر به زنان با حجاب تمایل نشان می دهند و یا بیشتر به زنانی تمایل نشان می دهند که حجاب خود را رعایت نمی کنند؟

.059	.313	7.084	تحصیلات و متغیر مورد نظر
.067	.322	13.677	وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر
.048	.608	4.507	میزان درآمد و متغیر مورد نظر
.093	.034	8.680	محل سکونت و متغیر مورد نظر
.072	.218	15.439	میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر
.074	.167	16.565	میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر

سطح معناداری به دست آمده حاکی از وجود رابطه معنادار تنها بین متغیرهای محل سکونت و جنسیت می‌باشد و بین سایر متغیرهای دموگرافیک و متغیر مورد بررسی رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج به دست نشان می‌دهد که زنان بیشتر از مردان عنوان کرده‌اند که در مجموع «مردان کشورمان برای تفریح و سرگرمی، بیشتر به زنانی تمایل نشان می‌دهند که حجاب خود را رعایت نمی‌کنند».

فرضیه نهم: بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «تمایل بیشتر مردان به زنان با حجاب و یا بی حجاب برای ازدواج» رابطه معناداری وجود دارد.^{۱۷}

جدول شماره ۹) رابطه بین متغیرهای دموگرافیک و دیدگاه مردم درباره «تمایل بیشتر مردان به زنان با حجاب

و یا بی حجاب برای ازدواج»

متغیرها	مقدار کای اسکوار	سطح معناداری	آزمون وی کرامر
جنسیت و متغیر مورد نظر	3.549	.314	.059
سن و متغیر مورد نظر	22.793	.089	.087
تأهل و متغیر مورد نظر	19.172	.024	.080
تحصیلات و متغیر مورد نظر	11.504	.074	.076
وضعیت شغلی و متغیر مورد نظر	13.958	.303	.068
میزان درآمد و متغیر مورد نظر	11.998	.062	.078
محل سکونت و متغیر مورد نظر	9.318	.025	.096
میزان مذهبی بودن فرد و متغیر مورد نظر	41.679	.000	.118
میزان مذهبی بودن خانواده و متغیر مورد نظر	40.847	.000	.117

با توجه به نتایج به دست آمده وجود رابطه معنادار بین متغیرهای وضعیت تأهل، محل سکونت، میزان مذهبی بودن افراد و خانواده افراد با متغیر دیدگاه مردم درباره «تمایل بیشتر مردان به زنان با حجاب و یا بی حجاب برای ازدواج» تأیید و در مقابل برای متغیرهای جنسیت، سن، تحصیلات، وضعیت شغلی و میزان درآمد وجود رابطه معنادار رد می‌گردد. طبق نتایج به دست آمده:

- روستائینان بیشتر از شهرنشینان گفته‌اند که «در مجموع مردان کشورمان برای ازدواج، بیشتر به زنان باحجاب تمایل نشان می‌دهند».
- با افزایش میزان مذهبی بودن افراد و خانواده آنان، درصد افرادی که گفته‌اند «در مجموع مردان کشورمان برای ازدواج، بیشتر به زنان باحجاب تمایل نشان می‌دهند» افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

داشتن حجاب و پوشش مناسب نه تنها از توصیه‌های دین اسلام است بلکه در جمهوری اسلامی ایران قوانین متعددی نیز در مورد حدود و الزامی بودن آن تدوین گردیده است. یافته‌ها حاکی از این است که مردم جامعه ایران نه تنها خود را

^{۱۷} ۳۹- به نظر شما در مجموع مردان کشورمان برای ازدواج، بیشتر به زنان با حجاب تمایل نشان می‌دهند و یا بیشتر به زنانی تمایل نشان می‌دهند که حجاب خود را رعایت نمی‌کنند؟

به عنوان افراد یک جامعه اسلامی می‌شناسند بلکه به پشتوانه سنت و فرهنگ دیرینه سرزمین خود، به حجاب و پوشش زنان عنایت ویژه‌ای دارند. اغلب مردم معتقدند که لازم است زنان جامعه در انظار عمومی و در بیرون از خانه و محیط خانوادگی خویش، حجاب و پوشش را به طور کامل رعایت کنند. این امر سبب می‌شود تا مردان نیز، عفت خود را رعایت کرده و در نهایت دچار انحراف و فساد اخلاقی نشوند. وجود چنین عقایدی در جامعه نشان می‌دهد که اکثریت افراد با قوانین مرتبط با حجاب و الزام آن موافق هستند؛ چرا که عدم رعایت حجاب و پوشش توسط زنان را عاملی تأثیرگذار در انحراف مردان و رواج فساد اخلاقی می‌دانند. نکته قابل توجه در این رابطه این است که مسئولیت اصلی انحراف مردان، بدپوششی زنان عنوان شده است. به عبارت دیگر، در اینجا مسئولیتی متوجه مردان نیست؛ چرا که از نظر ماهیت و ذات مردانه، تا حد زیادی نمی‌تواند خود را در مقابل زن بدحجاب کنترل کند.

اگرچه عقیده به داشتن حجاب در بین مردم مشهود است، اما از نظر افکار عمومی وضعیت حال حاضر جامعه کمی متفاوت است؛ به طوری که بیشتر مردم معتقدند امروزه تعداد زنانی که حجاب خود را به طور کامل رعایت می‌کنند کمتر و یا تقریباً برابر با زنانی هستند که حجاب خود را رعایت نمی‌کنند. در واقع، نتایج نشان می‌دهد که در شرایط فعلی، نه تنها همه زنان جامعه حجاب را رعایت نمی‌کنند بلکه بسیاری از زنان به بدحجابی روی آورده و در مکان‌های عمومی از پوشش مناسبی برخوردار نیستند. از مهمترین دلایلی که موجب شده تا بسیاری از زنان کشورمان حجاب مناسبی نداشته باشند باید به موارد زیر اشاره کرد: پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها، خودنمایی و جلب توجه دیگران، انتخاب و علاقه شخصی فرد، لجبازی و نشان دادن مخالفت خود با قانون حجاب، مدگرایی در میان افراد جامعه، کمبودهای روانی و عاطفی افراد، چشم و هم‌چشمی، تربیت خانوادگی افراد و سست شدن اعتقادات دینی در جامعه.

رعایت نکردن حجاب توسط زنان در مکان‌های مختلف به ویژه در اماکن عمومی که حضور هر دو جنس زن و مرد محتمل است، آثار و پیامدهای اجتماعی مختلفی دارد. اکثریت قریب به اتفاق مردم معتقدند که پوشش نامناسب زنان در چنین مکان‌هایی باعث بروز آسیب‌های اجتماعی می‌شود. از نظر افکار عمومی، این موضوع تا حد قابل توجهی باعث بروز آسیب‌هایی همچون کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود، مقایسه کردن همسران خود از نظر زیبایی با زنان دیگر، افزایش پیدا کردن انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان، افزایش رقابت و چشم و هم‌چشمی بین زنان جامعه و افزایش چشم‌چرانی و هوس‌رانی می‌شود.

امروزه در جامعه، بسیاری از مردان به دلایل متعددی به ایجاد رابطه با زنان نامحرم تمایل نشان می‌دهند. برخی از این افراد با قصد ازدواج به زنان تمایل نشان می‌دهند اما برخی نیز تنها برای سرگرمی و تفریح اقدام به برقراری رابطه می‌کنند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که اگر قصد مردان برای برقراری چنین روابطی، تفریح و سرگرمی باشد، بیشتر به زنان بدحجاب تمایل نشان می‌دهند تا زنانی که پوشش مناسبی دارند. به عبارت دیگر، زنان بدحجاب بیش از زنانی که حجاب و پوشش مناسبی دارند، توجه مردان را برای ایجاد رابطه با هدف سرگرمی و تفریح جلب می‌کنند.

حجاب یا عدم حجاب زنان یکی از معیارهای مردان ایرانی برای ازدواج نیز تلقی می‌شود و در تمایل مردان به زنان نقش بسزایی دارد. مردان جامعه ایران برای ازدواج تمایل بیشتری به زنان باحجاب نشان می‌دهند. در واقع مردان در انتخاب همسر، باحجاب بودن وی را یکی از معیارهایی می‌دانند که باید در هنگام ازدواج مد نظر قرار داد.

دیدگاه مردان و زنان در خصوص حجاب و نوع پوشش زنان تا حدودی با یکدیگر متفاوت است؛ به طوری که زنان در مقایسه با مردان بیشتر معتقدند که خودنمایی و جلب توجه دیگران و انتخاب و علاقه شخصی فرد از اصلی ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می باشد. همچنین زنان بیشتر از مردان معتقدند که عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی آثار و پیامدهای اجتماعی ناخوشایندی به جای می گذارد. در این زمینه اغلب زنان معتقدند که این موضوع تا حد بسیار زیادی موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود شده و موجب می شود تا مردان جامعه، همسرانشان را از لحاظ زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند. از سوی دیگر زنان بیشتر از مردان عقیده دارند که بی حجابی زنان در مکان های عمومی، انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان را افزایش داده و موجب رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان می شود. همچنین زنان جامعه بیشتر از مردان معتقدند که مردان برای تفریح و سرگرمی، بیشتر به زنانی تمایل نشان می دهند که حجاب خود را رعایت نمی کنند.

نظر و عقیده افراد متأهل و افراد مجرد نیز در خصوص حجاب زنان و آثار آن متفاوت است. افرادی که ازدواج کرده و متأهل می باشند به این موضوع بیشتر معتقدند که زنان می بایست در امکان عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند. آنان معتقدند که بدحجابی می تواند مشکلات متعددی را در خانواده ها پدید آورد. همچنین افراد متأهل بیشتر از افرادی که هنوز ازدواج نکرده اند، پیامد عدم رعایت حجاب را افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان و کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می دانند. در مقابل، افراد مجرد بیشتر عقیده دارند که زنان، به دلیل خودنمایی و جلب توجه دیگران و انتخاب و علاقه شخصی، در اماکن عمومی پوشش مناسبی نداشته و تقیدی به حجاب ندارند. همچنین افراد مجرد بیشترین آسیب بدحجابی زنان را این موضوع می دانند که مردان با مشاهده زنانی که پوشش مناسبی ندارند، همسران خود را به لحاظ زیبایی با دیگران مقایسه می کنند.

مناطق که افراد سکونت دارند بر عقاید آنان در خصوص حجاب زنان جامعه تأثیرگذار است. روستائیان بیشتر از شهرنشینان به اعتقاد دارند که زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند و اصلی ترین دلیلی که باعث شده زنان در اماکن عمومی حجاب و پوشش مناسبی نداشته باشند، پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه ها است. روستائیان بیشتر از افراد ساکن در شهر، آسیب های ناشی از بدحجابی را کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود، رقابت و چشم و هم چشمی، مقایسه کردن همسران، افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان و رواج چشم چرانی و هوس رانی در میان مردان می دانند. در مقابل، افراد ساکن در شهر بیشتر از روستائیان معتقدند که انتخاب و علاقه شخصی فرد، از اصلی ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می باشد.

سن متغیر چندان تأثیر گذاری بر عقاید افراد نسبت به وضعیت پوشش و حجاب زنان جامعه نمی باشد اما نتیجه نشان می دهد افرادی که سن آنها بالاتر است کمتر معتقدند که «خودنمایی و جلب توجه دیگران» و «انتخاب و علاقه شخصی فرد» از اصلی ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی می باشد. در مقابل افرادی که از سن بالاتری برخوردار هستند بیشتر از افرادی که سن پایین تری دارند، کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود را مهمترین پیامد بدحجابی زنان در اماکن عمومی می دانند.

نتایج نشان می‌دهد که تحصیلات و درآمد افراد دو متغیر مهمی هستند که عقاید افراد را در خصوص حجاب زنان تحت تأثیر قرار می‌دهد. افرادی که از تحصیلات و درآمد بالاتری برخوردار هستند نسبت به افرادی که تحصیلات و درآمد پایین‌تری دارند، به این موضوع که زنان باید حتماً در اماکن عمومی پوشش و حجاب مناسبی داشته باشند، چراکه عدم رعایت حجاب توسط زنان، مشکلاتی در خانواده‌ها و در میان همسران ایجاد خواهد کرد اعتقاد کمتری دارند. در مقابل، افراد برخوردار از تحصیلات بالا، بیشتر معتقدند که اصلی‌ترین دلیل تمایل زنان به بدحجابی و پوشش نامناسب پیروی و اثرپذیری آنها از فرهنگ غربی می‌باشد. همچنین چنانچه تحصیلات و درآمد افراد افزایش پیدا کند، اعتقاد آنها نسبت به این موضوع که عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسرانشان، مقایسه همسران خود از لحاظ زیبایی با زنان دیگر، افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان و رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان جامعه می‌شود نیز افزایش می‌یابد. نتایج نشان می‌دهد افراد با درآمد بالا بیشتر از سایر افراد معتقدند که علت اصلی تمایل زنان به بدحجابی، لجبازی و نشان دادن مخالفت خود با قانون حجاب است.

نتایج نشان می‌دهد که هرچه قدر افراد مذهبی‌تر باشند و یا در خانواده‌ای مذهبی زندگی کنند بیشتر به لزوم حجاب و پوشش مناسب داشتن زنان در اماکن عمومی معتقد هستند. این افراد بیش از سایر افراد نتیجه بدحجابی را ایجاد مشکلات در خانواده‌ها از جمله کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود، مقایسه کردن همسرانشان با زنان دیگر، افزایش انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان، افزایش رقابت و چشم و هم چشمی در بین زنان و رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی می‌دانند. همچنین افرادی که مذهبی‌تر بوده بیشتر از افرادی که از حس و تعلق مذهبی کمتری برخوردار هستند می‌گویند که زنان به دلیل انتخاب و علاقه شخصی خودشان، به بدحجابی و پوشش نامناسب روی می‌آورند. در مقابل این افراد کمتر معتقدند که پیروی از فرهنگ غربی و اثرپذیری از رسانه‌ها و خودنمایی و جلب توجه دیگران سبب شده تا برخی از زنان جامعه بدحجاب شوند.

عقاید هر یک از افراد جامعه با توجه به شغل آنها درباره حجاب و پوشش با یکدیگر تفاوت محسوسی دارد؛ به طوری که در خصوص اصلی‌ترین دلایل عدم رعایت کامل پوشش و حجاب در اماکن عمومی، دانشجویان بیشتر از سایر افراد و بازنشستگان کمتر از دیگران، معتقدند خودنمایی و جلب توجه دیگران و انتخاب و علاقه شخصی، محرک افراد برای گرایش به بدحجابی هستند. همین نسبت درباره تأثیر بدحجابی بر مردان نیز صادق است به طوری که به ترتیب دانشجویان بیشتر و بازنشستگان کمتر از سایر افراد عقیده دارند، بدحجابی زنان باعث می‌شود مردان همسران خود را از نظر زیبایی با زنان دیگر مقایسه کنند. در رابطه با تأثیر بدحجابی بر بروز آسیب‌های اجتماعی، دیدگاه افراد خانه‌دار با سایر افراد متفاوت است. این افراد بیشتر از دانشجویان معتقدند که عدم رعایت حجاب توسط برخی از زنان در اماکن عمومی، بسیار زیاد موجب کاهش توجه مردان جامعه به همسران خود می‌شود. همچنین افراد خانه‌دار بیشتر از شاغلین و افراد بیکار عنوان می‌کنند که اگر زنان جامعه حجاب و پوشش خود را رعایت نکنند انتظارات و توقعات مردان جامعه از همسرانشان افزایش پیدا کرده و موجب رواج چشم‌چرانی و هوس‌رانی در میان مردان جامعه می‌شود.

منابع

- ۱- قمی، عباس (۱۳۸۸)، *سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار*، مشهد: بنیاد پژوهش‌ها آستان قدس رضوی
- ۲- سالاری فر، محمدرضا و همکاران (۱۳۹۶)، مدل نظری آسیب‌شناسی تربیت عفاف و حجاب در ایران، دو فصلنامه علمی پژوهشی تربیت اسلامی، سال ۱۲ شماره ۲۵
- ۳- زارعی، مجتبی (۱۳۹۸)، ترویج عفاف و حجاب در خانواده و نقش آن در کاهش آسیب‌های اجتماعی، فصلنامه دانش نظامی خراسان شمالی، سال ششم، شماره ۲۲
- ۴- وحدتی، سهیلا و کریمی، حمید (۱۳۸۶)، نقش حجاب در افزایش نابرابری جنسیتی، فصلنامه بازتاب اندیشه، شماره ۸۵
- ۵- محبوبی‌منش، حسین (۱۳۸۶)، تحلیل اجتماعی مسأله حجاب، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۳۸
- ۶- موسوی مبلغ، سید محمدحسین (۱۳۸۶)، حجاب؛ حق شخصی - اجتماعی، پژوهش‌های قرآنی، شماره ۵۱ و ۵۲
- ۷- خوش فر، غلامرضا و همکاران (۱۳۹۴)، بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به حجاب و راهکارهای ارتقای آن (مطالعه موردی: شهروندان گرگان)، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، دوره سوم، شماره ۴
- ۸- واتسون، هلن (۱۳۸۲)، زنان و حجاب، ترجمه مرتضی بحرانی، فصلنامه کتاب زنان، سال پنجم، ش ۱۶
- ۹- صادیقان، الهام و ساجدی، علی محمد (۱۳۹۴) *فلسفه حجاب و عفاف در اسلام و رابطه آن با سلامت روان در زندگی فردی و اجتماعی*، اولین همایش ملی اسلام و سلامت روان
- ۱۰- امامی، سیدمجید (۱۳۹۳)، شبکه عوامل، زمینه‌ها و راه حل‌های مسأله حجاب در دانشگاه‌های ایران؛ بایسته‌های برنامه‌ریزی فرهنگی با استفاده از نظریه زمینه‌ای، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال چهارم، شماره سوم
- ۱۱- عضدانلو، حمید (۱۳۸۸)، *آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی*، تهران، نی، ۱۳۸۸، چاپ سوم
- 12-Shirazi, F. and Mishra Smeeta (2010) «Young Muslim women on the face veil (niqab A tool of resistance in Europe but rejected in the United States)», International Journal of Cultural Studies, Vol. 13, No. 1, pp. 43-62
- ۱۳- دانشگاه بین‌المللی قزوین، حجاب در قرآن، قابل دسترس در:
<http://file.qums.ac.ir/repository/vccs/farhangi/mataleb/hejab-amozesh.pdf>
- ۱۴- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، قانون مصوب تعزیرات، قابل دسترس در:
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/90789>
- ۱۵- هاشمی، سیدحسن (۱۳۸۶)، نقدی بر ماده ۶۳۸ ق.م.ا. در جرم‌انگاری بدحجابی، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، دوره ۱۰، شماره ۳۷
- ۱۶- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۴، قابل دسترس در:
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/101228>